

OPONENTSKÝ POSUDEK

Jméno rigorozanta	Mgr. Tomáš Barejška
Téma práce:	Restituce dle zákona o půdě a převoditelnost náhradních pozemků v teorii a soudní praxi
Rozsah práce:	372 319 znaků
Datum odevzdání práce:	21. 05. 2024 (elektronická podoba)

1. Aktuálnost (novost) tématu

V kontextu restitucí podle zákona o půdě a převoditelnosti náhradních pozemků se odráží historie Československa a České republiky 20. století. Restituce, které vracejí majetek zabavený za komunistického režimu, představují klíčovou součást přechodu České republiky k demokracii po roce 1989. Tento proces se dotýká tisíců vlastníků, jejichž pozemky byly protiprávně konfiskovány, a kteří se snaží dosáhnout spravedlivé náhrady. Současně však stát stanovil časové hranice, kdy je možné restituční nároky uplatnit a současně stanovil i časový okamžik v historii, za který stát není ochoten jít při řešení otázky vracení zabavených nemovitých věcí.

Soudy čelí otázkám spojeným se zajištěním spravedlivého rozhodování, aby vyřešily nároky restituentů na základě aplikace právních norem. Zároveň se snaží minimalizovat možnost zneužití restitučního procesu, aby byly dodrženy zákonné standardy a principy právního státu.

Téma restituce dle zákona o půdě a převoditelnosti náhradních pozemků je velmi aktuální a důležité, zejména vzhledem k stále probíhajícím restitučním procesům a jejich vlivu na právní a ekonomické prostředí v České republice. Práce reflektuje aktuální právní problémy a soudní praxi, což je přínosné jak pro teoretické, tak praktické aplikace. Téma lze tedy hodnotit jako velmi aktuální a důležité. Tento závěr zůstává pravdivým i přes to, že počet restitučních sporů s dalším postupem času bude pravděpodobně klesat.

Téma lze s ohledem na tyto okolnosti hodnotit jako aktuální.

2. Náročnost tématu na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování a použité metody

Téma restitucí podle zákona o půdě a převoditelnosti náhradních pozemků je náročné na teoretické znalosti, vstupní údaje a jejich zpracování, stejně jako na použité metody. Práce vyžaduje rozsáhlé teoretické znalosti z oblasti restitučního práva, občanského práva a soudní praxe. Je rovněž nezbytné porozumění historickému kontextu restitucí v Československu a v České republice po roce 1989. Současně je nezbytné znát i historické souvislosti spojené s vlastní dobou bezpráví a vlády komunistického režimu v Československu, když v této době se vlastní protiprávní odnímání vlastnického práva odehrávalo.

Autor prokázal znalosti právních předpisů, judikatury a doktríny a zároveň prokázal schopnost aplikovat tyto znalosti na konkrétní právní situace. Použité metody, včetně deskriptivní, historické a analytické, jsou náročné a vyžadují kritické myšlení a schopnost syntetizovat komplexní informace. Autor tyto schopnosti prokázal a práce svědčí o vysoké úrovni odbornosti a dovedností. Současně práce prokazuje i vlastní zkušenost autora s restitučními procesy a s uplatňováním předmětných zákonných ustanovení v praxi.

3. Formální a systematické členění práce

Autor práci rozdělil do 14 základních kapitol. První kapitola Úvod představuje téma restituce podle zákona o půdě, důležitost a aktuálnost tématu. Druhá kapitola Úvod do problematiky z historicko-právní perspektivy se zabývá historickým kontextem majetkových přesunů, od pobělohorského období po moderní historii. Třetí kapitola Úvod do problematiky z filosoficko-právní perspektivy rozebírá filosofické a právní aspekty vlastnictví a jeho omezení, různé pohledy na vlastnictví. Čtvrtá kapitola Historie majetkoprávních změn na území bývalého Československa poskytuje přehled majetkoprávních změn od období před rokem 1918 až po konec 2. světové války. Pátá kapitola Restituce popisuje proces restitucí po sametové revoluci, zákon o půdě, a klíčové prvky restitučního řízení. Šestá kapitola Restituční nárok se věnuje podmínkám a vzniku restitučních nároků, ocenění pozemků a náhradních pozemků. Sedmá kapitola Převoditelnost náhradních pozemků na oprávněné osoby analyzuje právní aspekty převoditelnosti náhradních pozemků, překážky a právní nároky. Osmá kapitola Restituční tečky a budoucí vývoj restitucí de lege ferenda diskutuje o možném budoucím vývoji restitučního procesu a právní úvahy. Devátá kapitola Závěr shrnuje hlavní zjištění a závěry práce. Desátá kapitola Seznam použitých zkratk poskytuje přehled zkratk použitých v dokumentu. Jedenáctá kapitola Seznam použitých zdrojů obsahuje bibliografii a seznam všech použitých zdrojů v práci. Dvanáctá kapitola Abstrakt je stručně shrnutí práce v češtině. Třináctá kapitola Klíčová slova uvádí klíčová slova, která popisují hlavní témata práce. Čtrnáctá kapitola Abstract, key words and title in English nabízí anglickou verzi abstraktu a klíčových slov.

4. Vyjádření k práci

Z práce je znát určité autorovo osobní „zaujetí“ daným tématem. Rovněž autor v práci poukazuje na sporné či výkladově nejasné právní otázky, které následně řeší.

Práce Mgr. Tomáše Barejšky "Restituce dle zákona o půdě a převoditelnost náhradních pozemků v teorii a soudní praxi" je z právního hlediska velmi kvalitním a odborným textem, který se podrobně zabývá komplikovanou problematikou restitucí v České republice. Pátá kapitola, která se věnuje samotnému procesu restitucí po sametové revoluci, podává přehledný a strukturovaný popis legislativních kroků, které vedly k restitucím zemědělského majetku. Autor zde pečlivě vysvětluje, jakým způsobem bylo k restitucím přistoupeno a jaké konkrétní dopady tato opatření měla. Detailní popis jednotlivých kroků a fází restitučního procesu ukazuje autorovu schopnost precizně a jasně interpretovat právní předpisy.

Šestá kapitola, která se zaměřuje na vznik a podmínky restitučních nároků, je důkazem autorovy důkladné práce s judikaturou a právními normami. Autor zde přesně definuje podmínky, za kterých mohou být restituční nároky uplatňovány, a poskytuje detailní analýzu ocenění jak restitučních nároků, tak náhradních pozemků. Použití konkrétních právních předpisů a jejich interpretace svědčí o autorově hlubokém porozumění problematice a schopnosti aplikovat teoretické poznatky v praxi.

Sedmá kapitola, která se věnuje převoditelnosti náhradních pozemků, je jedním z nejdůležitějších a nejkomplexnějších úseků práce. Autor zde analyzuje právní aspekty převoditelnosti, včetně překážek, které mohou nastat. Detailní rozbor jednotlivých právních norem, stejně jako bohatá judikatura, kterou autor využívá, poskytují čtenáři ucelený přehled o této problematice. Autor se neomezuje pouze na popis právních předpisů, ale také je kriticky

hodnotí a navrhuje možná řešení problémů, což svědčí o jeho schopnosti strategicky a koncepčně uvažovat.

Osmá kapitola, která diskutuje budoucí vývoj restitucí, je kvalitním zakončením práce z hlediska obsahu. Autor zde představuje různé scénáře dalšího vývoje restitučního procesu a nabízí své vlastní úvahy *de lege ferenda*. Tato část práce ukazuje autorovu schopnost nahlížet na problematiku nejen z pohledu současné právní úpravy, ale také z perspektivy možného budoucího vývoje. Autor zde pracuje s širokou škálou právních a praktických aspektů, což přidává na hodnotě celé práce.

Celkově lze říci, že práce Mgr. Tomáše Barejšky je velmi kvalitní, jak po obsahové stránce, tak z hlediska analýzy a právní argumentace. Autor prokazuje hluboké znalosti tématu, schopnost práce s judikaturou a právními předpisy, a zároveň kritický přístup k analyzované problematice. Práce je cenným přínosem pro odbornou veřejnost i pro praktické aplikace v oblasti restitučního práva.

K práci mám pouze několik připomínek.

V historické části autor užívá některé „schématické“ pohledy na historii Československa. S hledem na současnou snahu České republiky a okolních států své sporné historické vztahy narovnat (např. česko-německá deklarace) a přihlásit se i ke svým chybám z minulosti by bylo na místě i uvést, že např. slovo „odsun“ (např. str. 30) není vnímáno všemi osobami jako vhodné slovo pro dané historické události (a to i v České republice). Toto platí i s ohledem na vyjádření lítosti České republiky nad řadou způsobeného utrpení a křivd z této doby (čl. III. česko-německé deklarace). Autor tak mohl např. v poznámce pod čarou uvést, že existují i jiná označení pro dané události, které jsou rovněž jednou z dosud velmi sporných událostí v historii Československa.

Autor i přes poměrně podrobné historické pojednání nezmínil velmi sporný (stále platný a účinný zákon č. 3/1947 Sb., o převodu vlastnictví majetku hlubocké větve Schwarzenbergů na zemi Českou), kdy rovněž majetek zabavený citovaným zákonem nikdy potomkům uvedeného rodu vrácen nebyl.

Autor velmi dobře pracuje s dostupnou judikaturou, občas chybí hlubší kritická analýza některých rozhodnutí soudů. V práci je mnoho citací z právních předpisů a judikatury, ale méně prostoru je věnováno kritickému hodnocení těchto zdrojů a diskusi o jejich možných nedostacích nebo sporných bodech. Více důrazu na kritické zhodnocení by přispělo k hlubšímu pochopení problematiky a ukázalo by autorovu schopnost nejen interpretovat, ale i hodnotit právní normy (např. tříkrokový test – str. 81). Autor tedy mohl judikaturu podrobit hlubší kritické analýze, jakkoliv jeho práce se stávající judikaturou je kvalitní.

Dalším bodem je, že kapitola o budoucím vývoji restitucí *de lege ferenda* obsahuje zajímavé úvahy, ale postrádá detailní plán nebo konkrétní kroky, jak by mělo být v budoucnu postupováno. Autor sice navrhuje několik scénářů, ale chybí podrobnější analýza jejich proveditelnosti a možných dopadů na právní systém. Bylo by přínosné, kdyby autor poskytl konkrétnější návrhy a kroky, jak by se dalo v praxi přistoupit k navrhovaným změnám (např. str. 103 – okruh oprávněných osob).

Posledním bodem je omezený rozsah zahraniční komparace. Ačkoli se práce zaměřuje na český právní systém, zahrnutí srovnání s jinými zeměmi by mohlo obohatit diskusi a

nabídnout širší pohled na problematiku restitucí. Zahraniční zkušenosti a jejich aplikace by mohly poskytnout užitečné poznatky a inspiraci pro další vývoj české legislativy. V tomto je možné poukázat, že i jiné země zavedly restituční předpisy. Velmi podrobný je např. německý Gesetz zur Regelung offener Vermögensfragen (Vermögensgesetz - VermG) ze dne 23. 09. 1990, který řeší otázku restitucí ve vztahu k novým německým spolkovým zemím, tj. k území bývalé NDR a sovětského sektoru Berlína. Pro komparaci by bylo např. zajímavé ustanovení § 2 odst. 1 citovaného zákona, které jako oprávněné osoby stanovilo i právnické osoby. Současně zde hrálo roli i okamžité znovuzavedení superficiální zásady na území NDR okamžikem znovusjednocení Německa ke dni 03. 10. 1990. Naproti tomu např. Polsko ucelenou a komplexní restituční legislativu nikdy nepřijalo a jednotlivé osoby se svých práv domáhaly jednotlivými soudními spory. Dále např. Maďarsko přijalo v roce 1991 zákon o odškodnění, které však výrazně více než analogická česká legislativa upřednostňovalo finanční kompenzaci.

Tyto aspekty mohly být zohledněny v rámci komparativní stránky.

5. Kritéria hodnocení práce

Splnění cíle práce	Autor Mgr. Tomáš Barejška si v úvodu své práce stanovil několik konkrétních cílů, které důsledně naplnil v jednotlivých kapitolách svého textu. Poskytnout adekvátní výklad a analyzovat historický vývoj institutu znárodnění po druhé světové válce s exkurzem i před ní: Tento cíl byl naplněn zejména ve druhé a čtvrté kapitole, kde autor podrobně analyzuje historické souvislosti majetkoprávních změn na území Československa. Popisuje období pobělohorského konfiskačního procesu až po komunistické zestátnění po roce 1948. Autor nabízí hluboký vhled do právní povahy těchto změn a jejich historických důvodů. Poskytnout výklad a analyzovat restituční zákonodárství a restituční proces na našem území po roce 1989: Tento cíl je splněn v páté kapitole, kde autor detailně rozebírá legislativní rámec a praktické provádění restitucí po sametové revoluci. Kapitola zahrnuje analýzu zákona o půdě a jeho aplikaci v praxi, čímž poskytuje čtenáři ucelený obraz o právních mechanismech restitucí. Poskytnout ucelený kritický výklad a analýzu tzv. překážek převoditelnosti náhradních pozemků: V sedmé kapitole se autor věnuje právním aspektům převoditelnosti náhradních pozemků. Analyzuje zde překážky, které mohou nastat, a nabízí

	systematický přehled těchto problémů. Tato kapitola je bohatě podložena judikaturou a právními předpisy, což svědčí o důkladné analýze a kritickém přístupu autora. Zda právní normy ve spojení s judikaturou dávají vodítko ohledně převoditelnosti náhradních pozemků a zda byly odhaleny všechny aspekty nutné pro posouzení vhodnosti převodu: Tento cíl byl rovněž splněn v sedmé kapitole, kde autor detailně zkoumá právní normy a judikaturu, které ovlivňují převoditelnost náhradních pozemků. Autor hodnotí, zda současné právní rámce a soudní rozhodnutí poskytují dostatečné vodítko pro posuzování těchto otázek, a identifikuje případné mezery či nejasnosti. Diskuze nad jednotlivými otázkami restitučního procesu dle zákona o půdě, včetně úvah nad dalším směřováním restitučního procesu: Osmá kapitola nabízí komplexní diskuzi o budoucím vývoji restitucí a přináší úvahy de lege ferenda. Autor zde navrhuje možné scénáře dalšího vývoje restitučního procesu a diskutuje jejich proveditelnost a dopady. Tato část práce ukazuje autorovu schopnost nejen analyzovat současný stav, ale také předvídat a navrhovat změny do budoucna. Autor Mgr. Tomáš Barejška splnil všechny cíle, které si vytkl v úvodu své práce. Práce je důkladná, detailní a poskytuje komplexní pohled na problematiku restitucí podle zákona o půdě. Autor prokázal schopnost hloubkové analýzy, kritického myšlení a aplikace teoretických znalostí v praxi, což činí jeho práci významným přínosem pro oblast restitučního práva.
Samostatnost při zpracování tématu včetně zhodnocení práce z hlediska plagiátorství	Předložené dílo je nepochybně autorovým vlastním dílem. Nemám pochyby o tom, že autor předloženou práci zpracoval samostatně.
Logická stavba práce	Práce je logicky vystavěna od úvodu, přes teoretický a historický základ, analýzu současné legislativy a judikatury, až po výhled do budoucnosti a závěrečné shrnutí. Každá kapitola logicky navazuje na předchozí a přispívá k celkovému pochopení a dobré čtivosti práce.
Práce se zdroji (využití cizojazyčných zdrojů) včetně citací	Autor dostatečně cituje české zdroje. Autor nepracuje v s cizojazyčnými zdroji. V práci mohly být více zastoupeny cizojazyčné zdroje - např. srovnání se zeměmi, kde rovněž probíhaly restituce

	– např. nové spolkové země Německa (bývalá NDR), Maďarsko či Polsko. S ohledem na téma práce však toto nepředstavuje zásadnější nedostatek. Práce obsahuje bohatý poznámkový aparát.
Hloubka provedené analýzy (ve vztahu k tématu)	Analýza je v textu obsažena v dostatečném rozsahu stran (viz výše uvedený text u vyjádření k práci).
Úprava práce (text, grafy, tabulky)	Text je řádně členěn, nadpisy a podnadpisy jsou číslovány. Práce neobsahuje grafy a tabulky. V poznámkách pod čarou není vždy zcela správně zarovnán text do bloku.
Jazyková a stylistická úroveň	Text je strukturován dobře, srozumitelně, bez pravopisných chyb. Věty jsou většinou stylisticky formulovány dobře a srozumitelně.

6. Připomínky a otázky k zodpovězení při obhajobě

- Jaký vliv na restituční procesy mělo neobnovení superficiální zásady v československém a českém právním řádu ihned po pádu komunistického režimu v roce 1989? Má na stávající restituční spory vliv obnovení superficiální zásady k 1. 1. 2014?
- Má autor za to, že mohlo být přistoupeno ke kompletnímu negování „vyvlastnění“ provedených v době komunistického režimu obdobným způsobem, jako došlo ke kompletnímu negování „vyvlastnění“ (resp. negování právních předpisů, na jejichž základě bylo vyvlastnění provedeno) uskutečněných v době tzv. nesvobody vymezených dekretem prezidenta republiky ze dne 3. srpna 1944, č. 11 Úř. věst. čsl.?

Doporučení/nedoporučení práce k obhajobě	Doporučuji práci k obhajobě

V Praze dne 07. 06. 2024

JUDr. Michael Zvára, Ph.D., LL.M.
oponent